

РЕЦЕНЗИЯ

от проф. дн Иванка Тодорова Мавродијева

Професионално направление 2.3. Философия / Реторика, 2013 г.

Софийски университет „Св. Климент Охридски“

на докторска дисертация

на докторант **Теодора Йорданова Донкова,**

тема на дисертационния труд

„Протоколната практика при жени лидери в европейската дипломация и политика”,

Нов български университет, Департамент „Масови комуникации”,

по професионално направление 3.5. Обществени комуникации и информационни науки

Научен ръководител: проф. д-р Росен Стоянов

Значимост на изследвания проблем в научно и научно-приложно отношение.

Темата се откроява с актуалност и значимост, отчитайки важноста да се познават в дълбочина както традициите, така и съвременните проявления на протоколните практики по принцип, както и тези, които са свързани с реализирането на дейности от жени, имащи роля в европейската политика и дипломация. Дисертацията има принос именно в две посоки: първата е систематизирано представяне на информацията в теоретичен план и втората е описание на практики. Докторантът Теодора Донкова очертава възможности за бъдещи изследвания, които предполагат интердисциплинарен подход при търсене на пресечни точки между дипломация, протокол, церемониал, етикет, неезикови средства, джендър проучвания, комуникация.

Точно формулирани цели и задачи на дисертацията.

Докторантът е изготвил дисертация с обем 179 страници. Текстът е структуриран в три глави, увод, заключение, цитирана литература. Авторефератът (28 страници) представя цялостно съдържанието и структурата на дисертационния труд. В увода са формулирани теза и хипотеза, цел, задачи, т.е. спазени са изискванията. Оценявам като много добро постижение въведените ограничения спрямо обекта, което създава рамките на изследването. Възможно е било да се изведе предмет на изследването или да се формулират изследователски полета, което би допринесло за очертаване на постигнатото след това в дисертацията.

Степен на познаване на състоянието на проблема и съответствие на използваната литература.

Първа глава е теоретико-обзорна и в нея в исторически план и тематично са изведени базови термини, като се започне от Античността и Аристотел и се стигне до автори от 20. и 21. век. Докторантът демонстрира познаване на основни теоретични публикации и базови автори в областта на комуникациите, реториката, невербалната комуникация, дипломатическия протокол (Е. Хол, Х. Ласуел, Р. Бърдхуисъл, М. Аргайл, А. Мерабиан, Р. Буркарт, Т. Стоицова, В. Райнов, В. Руменчев, Й. Ведър, Т. Петев, В. Бондиков, Д. Станков, М. Геновски и др.). В текста е включен списък на съкращенията, което допринася за недопускане на комуникативни бариери.

Коректност при цитирането на представителен брой автори.

В библиографията са включени 150 източника, от които 116 на български и 34 на английски език. Отделно има 33 електронни ресурса. Авторите са от няколко области: комуникация, международни отношения, протокол и етикет, джендър изследвания и това е достатъчен теоретичен и методически материал за дисертацията. Обхванати са базови автори от древността до второто десетилетие на 21. век, ето само някои от тях: Аристотел, Квинтилиан, Шаму, Д. Карнеги, Й. Кожухаров и др. Това също доказва много добрата теоретична подготовка на докторанта. Включването на нормативни документи, речници и други публикации е доказателство за уменията на докторанта да работи с различни ресурси.

Наличие на обоснован и разработен теоретичен модел на изследването.

Първата теоретична глава съдържа систематизация на понятия след обзор и докторантът Донкова достига до извеждане на теоретичен модел на изследването. Тя представя автори, пишещи в областта на дипломацията, церемониала, протокола и етикета, сред които Х. Стюарт, Дж. Ууд и Ж. Серре, И. Сокол и С. Шнайдер, А. Ковалев, А. Зорин, Ф. Молочков; Й. Големанов, М. Геновски. Донкова познава автори, които са представители на различни държави и школи. Докторантът излиза извън тясното поле и търси релации с историята, политиката, културата, комуникацията; тя цитира авторите С. Игнатов, С. Хънтингтън, Н. Макиавели, а това е основание да се направи изводът, че е налице много добра теоретична подготовка. Тя се позовава и на нормативни документи при извеждане особеностите на комуникацията и дипломацията (с. 12-13). Отделено е внимание на невербалната комуникация (с. 19-20 и сл.); проучени са публикации от

Античността и се стига до съвременни автори от областта на психолингвистиката. Това дава основание за се обобщава, че докторантът има познания от различни сфери.

След общия обзор Донкова логично навлиза в конкретика, например за фирменото облекло; тя представя смокинга, ролята на аксесоарите и ароматите; отделя внимание на цветовете по принцип и на спецификите на дрескода в отделни държави.

Втора глава включва обзор на информация и в нея в исторически план са представени протоколните принципи, визуалните елементи са прецизно подбрани и те изпълняват не само илюстративна, а и информативна функция (с. 63-75). Логично след прегледа фокусът се поставя върху България и са изведени особеностите на дипломатическия протокол и държавния церемониал. Представени са след критичен обзор постановки на авторите М. Геновски, Й. Кожухаров, Д. Романов; изведена е информация и от документи, в които се третира тази проблематика (с. 75 -89). Следвайки избрания модел от общото към частното, докторантът Дончева навлиза в конкретика за дипломатическите срещи, на държавните посещения, търсейки пресечни точки с комуникацията и с медиите.

Много добро впечатление прави умението накратко да се направят обобщения и изводи в края на главите.

Съответствие на избраната методология и методика на изследване с поставената цел и задачи на дисертационния труд.

Докторантът използва термина „методологически инструментариум“, като това отговаря на изведените методи, сред които наблюдение; качествен и количествен анализ на документи, медийни публикации, статистически данни; синтез и др. Накрая са упоменати интердисциплинарният подход и практическият подход. Би било възможно да се обоснове изборът на подходи и методи и да се представя методологическата рамка по-категорично.

Изследването поради спецификата на проблематиката и наличие на няколко конструкта, е разделено логично в отделни глави. Втората глава представя резултати от анализи на протоколни практики, като е отделено внимание на церемониала, дипломатически срещи, международни събития и др., т.е. налице са умения за диференциацията на обектите за анализите. Трета глава е доминиращо изследователска и резонно тя е посветена на джендър изследване. Тук отново е налице разделение по групи и това позволява установяване на специфични особености при жени духовни водачи, жени революционери, жени владетели, жени политици и жени дипломати.

Наличие на собствен принос при събирането и анализирането на емпиричните данни.

Проучени са жени лидери и те са представени в портрети и чрез биографични данни. От различни държави: Кралица Виктория, Екатерина Велика, Кралица Елизабет Втора, Маргарет Тачър, Кондолиза Райс, Хилъри Клинтън, Тереза Мей, Мишел Обама, Ангела Меркел, Индира Ганди, Беназир Бхудо, Федерика Могерини, Никола Стърджън, Голда Меир, Раиса Горбачова. От България – Надежда Михайлова, Ренета Инджова, Людмила Живкова. Майка Тереза и принцеса Даяна също попадат във фокуса на проучването.

Изследователският интерес е насочен и към анализ на лидери в политиката: Аун Сан Су Чи, Роза Паркс, Роза Люксембург, Мара Бунева и др. Избрани са за анализ и личности от българската история: Надежда Димитрова Станчов, Райна Княгиня, Румена Войвода, на Сирма (Кръстева) Войвода.

Докторантът работи прецизно, тя дава точни данни под линия, има еднотипност в представянето им, което е уместно от методическа и изследователска гледна точка. Преобладава описателният подход в изследването.

Описание на приносите:

Приемам до голяма степен приносите, формулирани от докторанта. На базата на анализа на дисертацията очертавам три групи приноси.

Първата е свързана с обновяване, обогатяване и осъвременяване на категориално-понятийния апарат и извеждане на основни термини от областите комуникация, невербална комуникация, протокол, етикет (с. 168-176).

Втората е откриване на възможности за изследвания в научно поле с практико-приложен характер, което съчетава знания и практики от областите политика, дипломатия, международни отношения, етикет и протокол и невербална комуникация.

Третата група приноси са съотнесени отново в интердисциплинарно поле и те са в откриването на утвърдени добри практики и особености на жените лидери в комуникация в международен и национален план, като са обхванати утвърдени личности с принос и с индивидуално присъствие в политиката и дипломатията.

Въздействия на дисертационния труд върху външната среда.

Дисертацията е с методически и практико-приложен характер и тя задава параметрите за прилагане на постигнатото в практиката именно чрез следване на препоръките и усвояване на терминологията при реализиране на събития в национален и международен план. Протоколните практики могат да бъдат подобрили, като се следват изводите, направени в дисертацията. Справочната информация с биографични данни за жените лидери и илюстрациите към тях също могат да имат въздействие върху комуникацията, комуникативните роли, протокола и етикета.

Лични качества на автора (ако рецензентът го познава).

Не познавам лично докторанта Теодора Донкова, но на базата на автобиографията и представените материали заявявам, че са налице професионална подготовка и висока степен на мотивация. Докторантът има умения за изготвяне на дисертационен труд и поэтапно представя резултати на научни форуми (летни школи в НБУ и конференции) и в научни публикации в сборници и списания - 7 на брой. Донкова има практически опит в областта на връзките с обществеността и протокола в държавни институции в България.

Мнения, препоръки и бележки.

Възможно е било докторантът да навлезе в дълбочина при извеждане на пресечните точки протокол - невербална комуникация - джендър изследвания - комуникация в международен план.

Друга опция би била да се направят по-категорични изводи и да се изведат повече различия, както и общи параметри в протоколните практики.

Формулирането на изследователски въпроси, извеждане на предмета и представянето на методологията на изследването по-обстойно са другата група препоръки към докторанта.

В речника с термините е било възможно да се обособят няколко подраздела: личност; учени; термини, като при термините е възможно да се даде етимологията и евентуално да има примери, където е възможно това.

Заклучение.

Докторантът Теодора Донкова познава научните публикации в областите комуникация, невербална комуникация, протокол и етикет, история, международни

отношения, дипломация и политология. Тя реализира изследване при установяване особеностите на протоколните практики; представя дефиниции на термини и справки за жени лидери; прави вторичен анализ на данни от предходни проучвания и анализ на нормативни документи; достига до обосновани изводи и дава практически ориентири.

Обобщението е, че Донкова представя цялостен текст с методическа и практико-приложна стойност, който отговаря на изискванията за дисертация.

На базата на направените анализи, изводи и обобщения относно дисертационния труд „Протоколната практика при жени лидери в европейската дипломация и политика”, автореферата и публикациите препоръчвам на членовете на почитаемото научно жури да се вземе решение да бъде присъдена на **Теодора Йорданова Донкова** ОНС „доктор“ по професионално направление 3.5. Обществени комуникации и информационни науки.

09 март 2022 г.

С уважение:.....

проф. дн Иванка Мавродиева